

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кафедра археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ **О. М.Федьков**

підпис

“ 26 ” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ЕТНОДЕРЖАВОТВОРЕННЯ»

Для підготовки фахівців *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.*

Освітня професійна програма: Історія

Спеціальність: 014 Середня освіта. Історія та правознавство.

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки.

Мова навчання: українська.

2023-2024 н.р.

Розробники програми:

Юрій ХОПТЯР, кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін

Робочу програму ухвалено на засіданні кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін

Протокол № 9 від « 28 » серпня 2023 року.

ПОГОДЖЕНО

Гаранти освітньо-професійної програми _____ (Адамовський В.І.)

ВСТУП

Зміст робочої програми навчальної дисципліни «Основи етнодержавотворення»

1.1. **Метою** навчальної дисципліни «Основи етнодержавотворення» є: вивчення етнічних процесів впродовж розвитку людства.

1.2. **Основні завдання** вивчення дисципліни :

- глибоке усвідомлення студентами місця, сутності і призначення курсу;
- показ етногенезу народів різних континентів;
- вивчення основних етнологічних шкіл і напрямків;
- формування у студентів навичок історичного мислення, політичної культури, зацікавлення їх у поглибленні і розширенні державознавчого та історичного світогляду;
- набуття умінь роботи з науковими етнологічними джерелами.

2. ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік навчання/ рік викладання	Четвертий/ 2023-2024	
Семестр вивчення	восьмий	
нормативна/вибіркова	нормативна	
Кількість кредитів ЄКТС	3 кредити ЄКТС	
Загальний обсяг годин	90 год	
Кількість годин навчальних занять	40 год.	
Лекційні заняття	20 год.	
Практичні заняття		
Семінарські заняття	20 год.	
Лабораторні заняття		
Самостійна та індивідуальна робота	50 год.	
Форма підсумкового контролю	залік	

3. Статус дисципліни. Навчальна дисципліна належить до обов'язкових компонентів професійної підготовки.

4. Передумову для вивчення дисципліни:

Методика вивчення дисципліни передбачає врахування взаємозв'язків основних тем курсу з поняттями, термінами і категоріями правових дисциплін у процесі вивчення яких студенти могли б отримати розуміння ролі методів та прийомів вивчення «Історичної термінології».

Освітня компонента пов'язана із такими навчальними дисциплінами як: «Історія України», «Методика викладання історії України», «Теорія держави і права», «Історія стародавнього сходу», «Історія середніх віків», тощо.

5. Програмні компетентності навчання

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки.

Загальні компетентності:

ЗК 05

ЗК 08 Знання, вміння та навички необхідні людині для свідомої участі в соціальному і громадянському житті, виконання обов'язків й реалізації прав громадянина.

ЗК 14 Здатність критично та креативно мислити, виявляти ініціативу і мотивувати людей та рухатися до спільної мети, а також навчатися протягом всього життя.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 13 Володіння методикою викладання історичних дисциплін у закладах середньої освіти, вміння використовувати набуті теоретичні знання з історії та методики викладання фахових дисциплін у педагогічній практиці, здатність до організації навчального процесу відповідно до обов'язкових вимог охорони праці.

СК 14 Володіння методикою викладання історичних та правознавчих дисциплін у закладах середньої освіти, вміння використовувати набуті теоретичні знання з історії та методики викладання фахових дисциплін у педагогічній практиці, здатність до організації навчального процесу відповідно до обов'язкових вимог охорони праці.

СК 16 Оволодіння всіма необхідними знаннями, уміннями, навичками, компетентностями, передбаченими освітньо-професійною програмою.

СК 17 Здатність застосовувати теоретичні знання у навчальній та професійній діяльності, захищати законні права і інтереси суб'єктів навчального процесу, здійснювати компетенцію у галузі консультативної діяльності.

6. Очікувані результати навчання:

Програмні результати навчання

ПРН 05 Поєднувати та застосовувати... навички викладання ... правознавчих дисциплін у професійній діяльності педагога.

ПРН 07 Інтегрувати знання... цивільного, сімейного права... у професійну діяльність, проектувати знання загального правознавства на історичні події, процеси та явища сьогодення.

ПРН 11 Вміти оцінювати, класифікувати й інтерпретувати джерела й теоретичний матеріал з вітчизняної та світової історії, культури і права.

ПРН 17 Застосовувати набуті теоретичні знання з історії та методики фахової дисципліни у педагогічній практиці.

ПРН 20 Вміти на практиці застосовувати основи майстерності вчителя в управлінні собою, майстерність педагогічного спілкування, майстерність в управлінні навчально-виховним процесом.

ПРН 21 Організовувати різні види діяльності учнів після уроків для забезпечення необхідних умов, застосування і активного сприйняття історичного досвіду та навколишньої дійсності.

ПРН 22 Демонструвати системні знання та практичні навички з дисциплін передбачених даною освітньою програмою та навчальним планом.

Здобувач вищої освіти, вивчивши курс, повинен знати:

1. Поняття, предмет та завдання курсу.
2. Історію етнологічної думки.
3. Етнічну історію планети.
4. Етнічні демографічні процеси.
5. Етнічне розселення народів та етнічні міграції.
6. Класифікацію народів світу.
7. Регіональні особливості традиційно-побутової культури народів світу.

Здобувач вищої освіти, вивчивши курс, повинен уміти:

- Опираючись на вимоги програми, відбирати для підготовки до занять з етнології найважливіші поняття та факти.
- Класифікувати народи світу за різними ознаками.
- Використовувати свої знання з етнології для організації позакласної та пошукової роботи з вихованцями і краєзнавцями.
- Давати оцінку державно-політичним подіям, як минулого, так і сьогодення.
- Пов'язувати етнологію з історією України.

7. Методи навчання.

- Лекції для ознайомлення з основними теоретичними положеннями курсу.
- Семінарські заняття, на яких студенти матимуть змогу опрацювати джерела та наукову літературу; навчатися формулювати власні думки, робити аргументовані висновки, дискутувати.
- Самостійна робота з опрацювання окремих питань (написання рефератів, співбесіда).
- Виконання домашніх завдань, підготовка до контрольних заходів.
- Індивідуальні навчально-дослідні завдання, мета яких полягає у самостійному вивченні частини програмового матеріалу; систематизації, поглибленні, узагальненні, закріпленні й практичному застосуванні знань студентів з навчальної дисципліни (написання історіографічних та джерелознавчих оглядів, есе). Кейсовий метод, метод усного навчання, імітаційна і ділова гра.

8. Засобами діагностики результатів навчання є опитування, виконання семінарських, тести, самостійна робота, модульна контрольна робота, екзамен, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle та ін.

9. Програма навчальної дисципліни:

Назви тем	Кількість годин								
	Денна форма					Заочна форма			
	разом	у тому числі				разом	у тому числі		
		лекції	сем. / практ. заняття	лабораторні заняття	самостійна робота		лекції	сем. / практ. заняття	лабораторні заняття
Тема 1. (див. нижче)		2	2		5				
Тема 2.		2	2		5				
Тема 3.		2	2		5				
Тема 4		2	2		5				
Тема 5.		2	2		5				
Тема 6.		2	2		5				
Тема 7.		2	2		5				
Тема 8		2	2		5				
Тема 9.		2	2		5				
Тема 10.		2	2		5				
Разом годин	90	20	20		50				

№	Тема і зміст лекцій (20 год.)	К-сть годин	Примітки
	<p>Лекція №1. Етнологія як наука, її предмет, методи і взаємозв'язок із суміжними дисциплінами. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття, предмет та завдання етнології. 2. Методи етнології. 3. Зв'язок етнології з іншими науками. 4. Становлення етнології як науки. <p>Лекція № 2. Історія етнологічної думки. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Еволюціонізм, його основні положення, переваги і недоліки. Неоеволюціонізм. 2. Антиеволуціонізм: диффузіонізм, соціологічна школа. 3. Американська школа історичної етнології Ф.Боаса та її вплив на подальший розвиток етнології і культурної антропології. 4. Етнопсихологічна школа і культурний релятивізм. 5. Функціоналізм і структуралізм в етнології. 6. Сучасна етнологія. Постмодернізм та найновіші етнологічні концепції. <p>Лекція № 3. Етнічна картина світу. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етнічна історія планети до ХХ ст. 2. Етнічні демографічні процеси у ХХ- поч.ХХІ ст. 3. Етнічне розселення народів. 4. Етнічні міграції. <p>Лекція № 4. Класифікація народів світу. (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні підходи до класифікації народів світу. Географічна класифікація. 2. Антропологічна класифікація. 3. Особливості етнолінгвістичної класифікації народів. 4. Класифікація за господарсько-культурними типами 5. Релігійна структура населення світу та класифікація за релігійною належністю. <p>Лекція № 5. Народи Австралії та Океанії. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історико-культурні райони Австралії та Океанії і їх етнічний склад. 		

<p>2. Антропологічний тип, мовні групи, побут, суспільна організація, традиційні заняття, вірування народів Австралії та Океанії.</p> <p>3. Етнічні процеси в Австралії та Океанії.</p> <p>Лекція № 6. Народи Азії. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика азіатського регіону та його народів. 2. Характеристика народів Західної Азії та їх етнічна історія. 3. Сучасний етнічний склад держав регіону. 4. Господарство Західної Азії. 5. Особливості матеріальної і духовної культури. 6. Сім'я і соціальні відносини. 7. Етнічні процеси в сучасній Азії. <p>Лекція № 7. Народи Африки. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика африканського континенту. 2. Расовий, етнолінгвістичний та релігійний склад населення. 3. Етногенез та етнічна історія Африки. 4. Історико-культурні особливості африканських народів. <p>Лекція № 8. Народи Америки. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Антропологічна, етнолінгвістична та релігійна характеристика народів Америки. 2. Корінні народи Америки. 3. Державні об'єднання доколумбової Америки: ацтеки, майя, інки. 4. Особливості колонізації Північної Америки європейцями та формування її сучасного етнічного складу. <p>Лекція № 9. Народи Європи. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етнічний та антропологічний склад населення Європи. 2. Етнолінгвістична класифікація народів регіону. 3. Етногенез корінних народів Європи. 4. Регіональні особливості традиційно-побутової культури народів континенту. 5. Етнічні процеси у сучасній Європі. <p>Лекція № 10. Українці. (2 год.).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етнічні землі та політичні кордони України. 2. Історико-етнографічне районування України. 3. Концепції етногенезу та етнічна історія українців.

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Особливості матеріальної та духовної культури українців. 5. Традиційні вірування та обряди. 6. Етнічні процеси в Україні. 	
--	--	--

Плани практичних занять (20 год.).

Лекція №1. Етнологія як наука, її предмет, методи і взаємозв'язок із суміжними дисциплінами. (2 год.).

1. Поняття, предмет та завдання етнології.
2. Методи етнології.
3. Зв'язок етнології з іншими науками.
4. Становлення етнології як науки.

Лекція № 2. Історія етнологічної думки. (2 год.).

1. Еволюціонізм, його основні положення, переваги і недоліки.
Неоеволюціонізм.
2. Антиеволуціонізм: диффузіонізм, соціологічна школа.
3. Американська школа історичної етнології Ф.Боаса та її вплив на подальший розвиток етнології і культурної антропології.
4. Етнопсихологічна школа і культурний релятивізм.
5. Функціоналізм і структуралізм в етнології.

6. Сучасна етнологія. Постмодернізм та найновіші етнологічні концепції.

Лекція № 3. Етнічна картина світу. (2 год.)

1. Етнічна історія планети до XX ст.
2. Етнічні демографічні процеси у XX- поч. XXI ст.
3. Етнічне розселення народів.
4. Етнічні міграції.

Лекція № 4. Класифікація народів світу. (2 год.)

1. Основні підходи до класифікації народів світу. Географічна класифікація.
2. Антропологічна класифікація.
3. Особливості етнолінгвістичної класифікації народів.
4. Класифікація за господарсько-культурними типами
5. Релігійна структура населення світу та класифікація за релігійною належністю.

Лекція № 5. Народи Австралії та Океанії. (2 год.)

1. Історико-культурні райони Австралії та Океанії і їх етнічний склад.
2. Антропологічний тип, мовні групи, побут, суспільна організація, традиційні заняття, вірування народів Австралії та Океанії.
3. Етнічні процеси в Австралії та Океанії.

Лекція № 6. Народи Азії. (2 год.)

1. Загальна характеристика азіатського регіону та його народів.
2. Характеристика народів Західної Азії та їх етнічна історія.
3. Сучасний етнічний склад держав регіону.
4. Господарство Західної Азії.
5. Особливості матеріальної і духовної культури.
6. Сім'я і соціальні відносини.
7. Етнічні процеси в сучасній Азії.

Лекція № 7. Народи Африки. (2 год.)

1. Загальна характеристика африканського континенту.
2. Расовий, етнолінгвістичний та релігійний склад населення.
3. Етногенез та етнічна історія Африки.
4. Історико-культурні особливості африканських народів.

Лекція № 8. Народи Америки. (2 год.)

1. Антропологічна, етнолінгвістична та релігійна характеристика народів Америки.
2. Корінні народи Америки.
3. Державні об'єднання доколумбової Америки: ацтеки, майя, інки.
4. Особливості колонізації Північної Америки європейцями та формування її сучасного етнічного складу.

Лекція № 9. Народи Європи. (2 год.)

1. Етнічний та антропологічний склад населення Європи.
2. Етнолінгвістична класифікація народів регіону.
3. Етногенез корінних народів Європи.

4. Регіональні особливості традиційно-побутової культури народів континенту.
5. Етнічні процеси у сучасній Європі.

Лекція № 10. Українці. (2 год.).

1. Етнічні землі та політичні кордони України.
2. Історико-етнографічне районування України.
3. Концепції етногенезу та етнічна історія українців.
4. Особливості матеріальної та духовної культури українців.
5. Традиційні вірування та обряди.
6. Етнічні процеси в Україні.

10. Форми поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, виконання практичних завдань, а також у формі тестування.

Формою підсумкового контролю, відповідно до ОПІ, є залік.

11. Критерії оцінювання результатів навчання.

Поточний контроль	Модульна контрольна робота	Самостійна робота	Підсумкова оцінка
40 балів	40 бали	20 балів	100 балів

Критерії оцінювання семінарського заняття.

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів.

Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Відповіді студентів на практичних заняттях оцінюються за 12-бальною системою за наступними критеріями:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але

		окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує

		прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо- професійни й)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

«Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка»

URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Після вивчення освітнього компоненту здобувачі пишуть модульну контрольну роботу.

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються усі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати.

Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової відповіді на запропоновані запитання. Максимальна кількість балів за МКР – 40. Для зарахування модульної контрольної роботи мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 24, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно.

Оцінювання модульної контрольної роботи

Шкала ECTS	Критерії оцінювання
«відмінно»	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіант МКР демонструє глибокі знання з Політичної ризикології, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання.
«добре»	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні

	помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.
«задовільно»	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
«незадовільно»	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Робота оцінюється в 20-18 балів, якщо: автором чітко поставлена проблема і представлена власна точка зору стосовно її вирішення; проблема розкрита на високому теоретичному рівні, простежені системні зв'язки предмету дослідження, подані обґрунтування заявлених характеристик з коректним використанням фахових термінів, що мають відношення до завдання; надана аргументація власної думки з опорою на соціально-політичний аспект в контексті проблематики; робота розгорнуто розкриває заявлену тему.

Робота оцінюється в 16-18 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) стосовно вирішення проблеми; тема розкрита з конкретним використанням спеціальних понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки та обґрунтування явно не простежуються); надана аргументація власної думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень з проблематики; заявлена тема розкрита не в повній мірі, зокрема не проаналізовані деякі суттєві характеристики предмету аналізу.

Робота оцінюється в 14-16 балів, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів; дана аргументація своєї думки з опорою на факти розвитку соціально-політичних уявлень з проблематики без теоретичного обґрунтування; заявлена тема розкрита не до кінця, а саме: розкриті лише деякі суттєві характеристики предмету дослідження.

Робота оцінюється в 12-14 бали, якщо: представлена власна точка зору(позиція, ставлення) при розкритті проблеми; проблема розкрита на

буденному(а не теоретичному) рівні; аргументація власної думки слабо пов'язана з розкриттям проблеми; опущений аналіз суттєвих характеристик явища, тобто розкриті лише несуттєві характеристики предмету дослідження.

Робота оцінюється в 0 балів, якщо: робота є плагіатом, тобто коли автор скористається нечесним шляхом представлення чужих думок власними.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Неформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)».

URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

В неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);

- підготовка конкурсної наукової роботи;

- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;

- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді;

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;

- волонтерська діяльність.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

**Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти**

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	10	відмінно
82-89	B (дуже добре)	25	добре
75-81	C (добре)	30	
67-74	D (задовільно)	25	задовільно
60-66	E (достатньо)	10	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)		

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом історичного факультету та з дозволу ректора університету.

12. Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту курсу:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;

- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;

- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю отримав незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;

- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії, яку створюють за розпорядженням декана факультету.

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачу вищої освіти не присвоюють.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна: Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання технічних засобів для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор). Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення відеоконференцій.

14.Рекомендована література

Нормативні:

1. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України № 764-IX від 01.08.2020 р. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 31. Ст. 226.
3. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
4. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020. UR:https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/.
5. Державна національна програма «Освіта»: Україна XXI століття. Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
6. Національна програма правової освіти населення. Затверджена Указом Президента України від 18.10.2001 р. № 992/2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>.
7. Про неухильне дотримання принципів гарантування свободи педагогічної діяльності вчителя. Лист Міністерства освіти та науки №1/9-630 від 05.12.2014 р. URL: <http://zakon.pedrada.com.ua/regulations/1521/8456/8458/468871/>.

8. Конвенція про права дитини. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. 1995. № 9.
9. Європейська соціальна хартія ETS № 35 прийнята Радою Європи: Міжнародний документ від 18 жовтня 1961. Інформаційний бюлетень Міністерства праці України “Людина і праця”. 1992. № 5
10. Загальна декларація прав людини. Резолюція 217А (II) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Резолюція 2200-А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 р. Ратифікований Українською РСР згідно з Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19 жовтня 1973 р. № 2148. URL: <http://www.rada.gov.ua>
12. Конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Ратифіковані Україною 17 липня 1997 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>
13. Конституція України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. Редакція 01.01.2020. *Законодавство України* : база даних / Верховна рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Кодекс законів про працю України, редакція 27.04.2021 р. *Законодавство України* : база даних / Верховна рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
15. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. Офіційний вісник України. 2003. №11. 28 березня. ст.461
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х. Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.1984 1984 р., № 51, ст. 1122
17. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII, редакція 27.01.2021 р. *Законодавство України* : база даних / Верховна рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>
18. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95ВР . Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. ст.121.
19. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01 липня 1993 р. № 3356XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 36. ст.361.
20. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15 вересня 1999 р. № 1045XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. ст.397
21. Про державну службу / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, ст.43. Редакція від 28.05.2023. *Законодавство України* : база даних / Верховна рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

Основні матеріали:

1. Енциклопедія історії України. Т. 1. К.: НАН України, 2003. 978 с.
2. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. Навч. Посіб./ В.М.Литвин, В.І.Гусев, А.Г.Слюсаренко. – К.: Вища школа, 2002. 430 с.
3. Завальнюк О.М., Рибак І.В. Новітня аграрна історія України: Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Медобори», 2014. 384 с.
4. Родовід: Навч.-метод. посіб. / В.В.Толманов. – К.: Вища школа, 2021. 298 с.
5. Романцов В.О. Український етнос: на одвічних землях та за їхніми межами (ХУІІІ-ХХ ст.). – К.: ІЗМН, 2018. 447 с.
6. Українська генеалогія. – К.: Академія, 2016. 355 с.
7. Український біографічний словник: Історія і проблеми створення. – Львів: Каменяр, 2017. 654 с.
8. Українська еміграція: від минувщини до сьогодення.//Під ред. Б.Д.Лановика. – Тернопіль: Січ, 2019. 398 с.
9. Українці: історико-етнографічна монографія в 2-х книгах. – К.: «Апріорі», 1999.
10. Федьков О.М. Всеросійський селянський союз і політичні партії в 1906-1907 рр.// Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. – Кам'янець-Подільський: ОіЮМ, 2003. – Т.11. – С.152-160.
11. Хоптяр Ю.А. Етнологія: Навчальний посібник. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Медобори», 2010. 244 с.

Допоміжні джерела:

2. Бажан О.Г., Данилюк Ю.З. Випробування вірою. Боротьба за реалізацію прав і свобод віруючих на Україні в другій половині 1950-х 1980-ті рр. К.: «Арт Економія», 2020. 354 с.
3. Баженов Л.В. Репресії проти етнічних поляків Поділля 30-х – початку 50-х рр. ХХ ст. у сучасних наукових і краєзнавчих дослідженнях.// Наукові праці Кам'янець-Подільського педагогічного університету. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський педагогічний університет, інформаційний відділ, 2013. Т.11. С.298-305. (388 с.).
4. Баран В.Д. Давні слов'яни. К.: «Балтія Друк», 2019. 243 с.
5. Баран В.Д., Баран Я.В. Походження українського народу. К.: «Віват», 2002. 295 с.
6. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський П.Т. Походження слов'ян. К.: «Гельветика», 2021. 176 с.
7. Винокур І.С. Історія та культура черняхівських племен Дністра Дністровського межиріччя ІІ-ІУ ст. н.е. – К.: «Дух і літера», 2002. 365 с.

8. Винокур І.С. Черняхівська культура: витоки і доля. Кам'янець-Подільський: ОіЮМ, 2000. 267 с.
9. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України. Тернопіль: Січ, 2014. 345 с.
10. Вовк Х.К. Студії з української етнографії та антропології. К.: «Знання», 2015. 498 с.
11. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки. К.: Каравелла, 2013. 176 с.
12. Гуменюк А.О. Особливості демографічних процесів на Правобережній Україні у 60-70-х рр. ХІХ ст.// Наукові праці Кам'янець-Подільського педагогічного університету. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський педагогічний університет, інформаційний відділ. , 2018. – Т.2(4). – С.139-143.
13. Завальнюк О.М. Українська еліта і творення національної університетської освіти: фундатори і будівничі. Кам'янець-Подільський: Абетка Нова, 2015. 355 с.
14. Залізняка Д. Від склавів до української нації. К.: Києво-Могилянська академія, 2017. 265 с.
15. Кугутяк М. Голодомор 1932-1933-го років на Наддніпрянщині і Західна Україна.// Україна соборна: Зб.наук.статей. К.: «Клуб сімейного дозвілля», 2014. Вип.1. С.270-287. (322 с.).
16. Малий В.В. Демографічна ситуація на Поділлі.// Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський педагогічний університет, інформаційний відділ, 2011. С.416-423. (364 с.).
17. Марчук В.В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. – Івано-Франківськ: Довбуш, 2004. 216 с.
18. Моця О., Ричка В. Київська Русь від язичництва до християнства. К.: «КМ-Букс», 2016. 377 с.
19. Обушний М.І. Етнос і нація: проблеми ідентичності. К.: «Кліо», 2018. 479 с.
20. Політичні репресії на Поділлі (20-30-і рр. ХХ ст.)// За ред. В.Ю.Васильєва, С.Л.Калитко, П.М.Кравченка, Р.Ю.Подкура. – Вінниця: Поділля, 2019. 345 с.
21. Полонська-Василенко Н. Історія України. Т.2. К.: Комора, 2012. 288 с.
22. Рибак І.В. Соціально-побутова інфраструктура українського села (1921 – 1991). Кам'янець-Подільський: Абетка , 2011. 368 с.
23. Сергійчук В. Українці за межами імперії. К.: Кондор, 2012. 322 с.
24. Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький. К.: НАН України, 2015. 423 с.
25. Українська еміграція: від минувщини до сьогодення.// Під ред. Б.Д.Лановика. Тернопіль: Січ, 2019. 312 с.

26. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. К.: Лабораторія, 2011. 387 с.
27. Українці: історико-етнографічна монографія в 2-х книгах. К.: «Ліра-К», 2019. 231 с.
28. Федьков О.М. Всеросійський селянський союз і політичні партії в 1906-1907 рр.// Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський педагогічний університет, інформаційний відділ.,2013. – Т.11. – С.152-160. (375 с.).
29. Філінюк А.Г. Українсько-російські відносини у Правобережній Україні на рубежі ХУШ-ХІХ ст.// Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський педагогічний університет, інформаційний відділ.,2011. Т.6 (8). С.129-139. (386 с.)
30. Хоптяр Ю.А. Етнологія: Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2010. 160 с.
31. Юрій М.Т. Етногенез та менталітет українського народу. К.: Либідь, 2017. 345 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. www.zakon2.rada.gov.ua (Законодавство України).
2. <https://www.kmu.gov.ua> (Нормативна база Кабінету міністрів України).
3. <https://mon.gov.ua> (Нормативно-правова база освіти).
4. <http://pidruchniki.ws> (Підручники з основ правознавства)
5. www.nbuv.gov.ua (Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського).
6. www.his.1september.ru/urok (Методичні розробки та рекомендації з викладання суспільних дисциплін).
7. www.britannica.com (Он-лайн енциклопедія «Британіка»).
8. www.uk.wikipedia.org (Україномовна версія он-лайн енциклопедія «Вікіпедія»).
9. <https://wiki.cuspu.edu.ua> (Навчальний курс «Методика навчання правознавства»)

